

Voorstel Gemeenteraad R

Onderwerp	Gedragscodes en agressieprotocol politiek ambtsdragers gemeente Enschede 2024		
Portefeuillehouder	Gemeenteraad		
Organisatieonderdeel	Raadsgriffie	Aangeboden aan Raad	27 februari 2024
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2400008676

Wij stellen u voor te besluiten om vast te stellen:

1. Gedragscode gemeenteraadsleden Enschede 2024
2. Gedragscode wethouders Enschede 2024
3. Gedragscode burgemeester Enschede 2024
4. Protocol niet-integer en grensoverschrijdend gedrag gemeenteraadsleden Enschede 2024
5. Protocol niet-integer en grensoverschrijdend gedrag wethouders en burgemeester Enschede 2024
6. Agressieprotocol politieke ambtsdragers Enschede 2024

Inleiding

Op 30 januari 2023 heeft de raad de gedragscodes voor raadsleden, wethouders en burgemeester vastgesteld. Ook heeft de raad op dezelfde datum de protocollen vastgelegd. Daarin staat het proces beschreven wat raadsleden, wethouders en burgemeester kunnen doorlopen bij twijfel of gedrag wel of niet integer is. En in het geval dat het niet-integer gedrag betreft, hoe daarvan melding gemaakt kan worden. Zowel de gedragscodes als de protocollen zijn gericht op de integriteit van handelen. Inmiddels geven verschillende ontwikkelingen aanleiding om de gedragscodes en protocollen aan te scherpen en aan te vullen.

Naast de huidige gedragscodes en protocollen die gaan over het gedrag van politieke ambtsdragers zelf, is er behoefte aan een Agressieprotocol waarin is vastgelegd hoe om te gaan met agressieve of normoverschrijdende bejegening van politieke ambtsdragers. Daarom stellen we voor een Agressieprotocol vast te stellen waarin beschreven staat hoe om te gaan met agressief en normoverschrijdend gedrag dat zich richt tegen politieke ambtsdragers.

Overzicht van voorgestelde wijzigingen in de gedragscodes:

- Grensoverschrijdend gedrag

In artikel 5 van de drie gedragscodes zijn gedragsregels opgenomen over de onderlinge omgang binnen de context van de gemeenteraad en het college. De laatste tijd staat grensoverschrijdend gedrag landelijk in de aandacht. Voorbeelden in andere organisaties laten zien dat het belangrijk is dat betrokkenen op het moment dat mogelijk sprake is van grensoverschrijdend gedrag een duidelijke werkwijze kunnen volgen. Over grensoverschrijdend gedrag waren nog geen gedragsregels opgenomen. In dit voorstel is een gedragsregel over het respecteren van de persoonlijke ruimte en grenzen van anderen toegevoegd.

- Buitenlandse werkbezoeken

Bij de herziening van de verordening nemen we direct de gelegenheid om de verordening aan te vullen met een bepaling over werkbezoeken. Deze komt voort uit een motie die de raad in november 2022 heeft aangenomen bij de behandeling van de begroting. De motie draagt het college op om in de verordening op te nemen dat bij werkbezoeken in eerste instantie wordt bekeken of fysieke aanwezigheid noodzakelijk is. Verder draagt de motie het college op om bij internationale werkbezoeken op een afstand tot 750 km het vliegtuig als vervoermiddel te vermijden. Dit geldt ook voor werkbezoeken in Duitsland, België en Luxemburg. Gezien het uitgangspunt dat de gedragscodes zoveel mogelijk gelijk zijn, is de motie niet alleen verwerkt in de gedragscode voor wethouders, maar ook in de andere gedragscodes.

- Fractievertegenwoordigers

De gedragscode voor gemeenteraadsleden 2024 is ook van toepassing op fractievertegenwoordigers (niet-raadsleden die hun fractie vertegenwoordigen in commissievergaderingen).

- **Advies Vereniging van Griffiers nav uitspraken strafrechter over corruptie / integriteitsschending door wethouders**

De uitspraak van de rechter in de zaak tegen de oud wethouders van Den Haag levert leerpunten voor onze praktijk. De Vereniging van Griffiers heeft in een ledenbrief de griffiers geadviseerd een aantal wijzigingen aan te brengen in gedragscodes en procesafspraken. Dat leidt ertoe dat we de volgende toevoeging aan de gedragscode voor collegeleden voorstellen.

De gedragscode voor collegeleden verbiedt in het gewijzigde voorstel expliciet dat wethouders ambtelijke adviezen of voorstellen versturen aan externen vóórdat het college erover heeft besloten en het besluit op de gebruikelijke wijze is bekendgemaakt.

Overzicht van voorgestelde wijzigingen in de protocollen:

- **Grensoverschrijdend gedrag**

De protocollen die in januari 2023 zijn vastgesteld geven een aantal opties om stappen te ondernemen in het geval van twijfel over de integriteit van handelen.

De protocollen worden nu uitgebreid voor grensoverschrijdend gedrag. Als er sprake is van mogelijk grensoverschrijdend gedrag zijn in principe dezelfde opties beschikbaar als bij niet-integer handelen. Wel lijkt de gang naar een externe vertrouwenspersoon meer passend dan de andere opties. Het bespreken van grensoverschrijdend gedrag met een collega of bij een intervisie- of andere groepsessie kan namelijk tot ongemak leiden. Het melden van grensoverschrijdend gedrag kan net als het melden van niet-integer gedrag bij de burgemeester met afschrift aan de griffier. De burgemeester kan in overleg met de griffier een onderzoek in laten stellen door een extern bureau. Zowel het presidium als de Commissaris van de Koning worden over het onderzoek geïnformeerd. Met medeneming van de adviezen van het onafhankelijke onderzoeksbureau, de Commissaris van de Koning en eventueel de Commissie Geloofsbrieven bepalen burgemeester en griffier de vervolgstap, waarvan zij de raad in kennis stellen.

- **Externe vertrouwenspersoon**

Voor raadsleden, collegeleden, burgemeester en griffie is een vaste externe vertrouwenspersoon aangewezen.

Betrokkenen zijn inmiddels geïnformeerd over de bereikbaarheid van deze vertrouwenspersoon. Met de onafhankelijke externe vertrouwenspersoon kunnen raadsleden, collegeleden, burgemeester en griffie dilemma's en eventuele signalen of incidenten bespreken. De vertrouwenspersoon vormt een klankbord, maar heeft ook een doorwijsfunctie. Jaarlijks doet de vertrouwenspersoon een (geanonimiseerde) terugrapportage aan de organisatie.

- **Onderzoek naar aanleiding van een melding**

In de Protocollen niet-integer handelen gemeenteraadsleden, wethouders en burgemeester stond dat in geval een onderzoek gewenst is, het bureau Governance & Integrity een opdracht krijgt om dit onderzoek uit te voeren. In de nieuwe protocollen hebben geen verwijzing naar een specifiek bureau, zodat enige flexibiliteit ontstaat met betrekking tot de keuze en beschikbaarheid van het onderzoeksbureau.

- **Meldingen niet-integer of grensoverschrijdend gedrag**

De burgemeester kan in overleg met de griffier naar aanleiding van een melding over een raadslid een onderzoek door een extern bureau laten instellen.

Zowel het presidium als de Commissaris van de Koning worden hierover geïnformeerd. Burgemeester en griffier kunnen het adviesrapport van het onderzoeksbureau bespreken met de commissie geloofsbrieven van de raad. De commissie geloofsbrieven adviseert over de te nemen vervolgstap. Burgemeester en griffier kunnen alleen gemotiveerd afwijken van het advies. Ook de Commissaris van de Koning adviseert over de te nemen vervolgstap. De CvdK licht het advies toe aan het presidium. Met medeneming van de adviezen bepalen burgemeester en griffier de vervolgstap. De raad wordt daarover geïnformeerd.

In het geval dat een melding wordt gedaan over het gedrag van de burgemeester, gaat de melding naar de commissie Functioneringsgesprek burgemeester. De secretaris van de commissie Functioneringsgesprek burgemeester stelt de commissieleden in kennis van ontvangst van de melding.

- **Veranderde rol van de Commissaris van de Koning**

Sinds op 1 januari 2023 de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur in werking trad, ligt er voor de Commissaris van de Koning (CvdK) een nieuwe bestuurlijke toegangsbevoegdheid. Deze kan informatie opvragen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. In de regel zal de CvdK bij integriteitsteksties in de gemeente eerst achter de schermen in gesprek gaan. Pas op het moment dat er iets ernstigs aan de hand is en de CvdK zich geen objectief beeld kan vormen van de kwestie zal hij/zij zich bestuurlijke toegang verschaffen tot de

informatie. Overigens legt de CvdK hierover verantwoording af aan de minister en niet aan Provinciale Staten. Als gevolg van de nieuwe rol van de Commissaris is zijn/haar rol ook opgenomen in de Protocollen voor gemeenteraadsleden, wethouders en burgemeester.

- Rapportage integriteit

Het college zorgt voor een jaarlijks overzicht van de inspanningen van raad, college en burgemeester met betrekking tot integriteit. Dit overzicht wordt ook aangeboden aan de externe vertrouwenspersoon.

Agressieprotocol politieke ambtsdragers 2024

Tot 2021 had de gemeente Enschede een Agressieprotocol voor medewerkers en politieke ambtsdragers ineen. Recent heeft de gemeente een nieuw Agressieprotocol ontwikkeld specifiek voor medewerkers. Op dit moment is daardoor geen geldend Agressieprotocol beschikbaar voor politieke ambtsdragers. Nu we in het hele land vaker te maken hebben met agressief gedrag tegen politieke ambtsdragers bestaat er een behoefte aan een nieuw Agressieprotocol wat specifiek gericht is op politieke ambtsdragers.

Het landelijke Netwerk Weerbaar Bestuur heeft een handreiking voor een gemeentelijk Agressieprotocol voor politieke ambtsdragers ontwikkeld. Ook heeft het netwerk voorbeelden aangedragen die in het land worden gehanteerd. Verder biedt het netwerk een stappenplan voor melding en aangifte van agressief en normoverschrijdend gedrag tegen politieke ambtsdragers. In het voorgestelde Agressieprotocol is gebruik gemaakt van de door het netwerk aangedragen kennis en voorbeelden.

Publieksvriendelijke samenvatting

De wet verplicht de gemeenteraad om een gedragscode te maken voor de leden van de gemeenteraad, maar ook voor de wethouders en de burgemeester. In die gedragscodes staat hoe zij zelf vinden dat ze zich moeten gedragen en hoe ze met elkaar om willen gaan. Verder is in de protocollen beschreven hoe raadsleden en wethouders kunnen omgaan met hun twijfels over of iets wel of niet integer handelen is. In het Agressieprotocol staat hoe raadsleden, wethouders en de burgemeester moeten omgaan met agressief gedrag tegen hen. In dit raadsvoorstel staan de afspraken waaraan raadsleden, wethouders en de burgemeester zich moeten houden.

Risico's

Mogelijk risico van de gedragscodes en protocollen is dat ze na vaststelling bij de gebruikers uit beeld raken. Vandaar dat een jaarlijkse reflectie daarop is opgenomen in de codes zelf.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

Invoering van de gedragscodes en protocollen brengt geen aanvullende kosten met zich mee.

Afweging en alternatieven

Om te komen tot passende gedragscodes hebben de gedragscodes van verschillende andere gemeenten als voorbeeld gediend. Ook de handreiking voor een gemeentelijk Agressieprotocol voor politieke ambtsdragers, die is opgesteld door het landelijke Netwerk Weerbaar Bestuur is gebruikt bij het opstellen van het Agressieprotocol. Daarin staan ook voorbeelden die in het land worden gehanteerd. Verder is gebruik gemaakt van een stappenplan voor melding en aangifte van agressief en normoverschrijdend gedrag tegen politieke ambtsdragers, dat ook door het Netwerk Weerbaar Bestuur is opgesteld. In het voorgestelde Jaarlijks worden de gedragscodes en protocollen besproken met als doel om te beoordelen of een herziening van de vastgestelde gedragscodes gewenst is. Voor zover gewenst worden wijzigingen doorgevoerd.

Participatie

De gedragsregels die onderdeel zijn van de gedragscodes zijn tot stand gekomen in een proces waarin raadsleden met elkaar hebben verkend welk gedrag zij passend vinden in de onderlinge omgang met elkaar. Dit proces is direct na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 gestart met een aantal bijeenkomsten in het kader van het inwerkprogramma en andere sessies waarin raads- en collegeleden van gedachten konden wisselen over dilemma's rond integer handelen. In het kader van het doorwerkprogramma voor raad en college heeft er op 5 februari jl een bijeenkomst "versterken weerbaarheid tegen agressie en intimidatie" plaatsgevonden mede op initiatief van het Netwerk Weerbaar bestuur.

Het college van B&W heeft op 30 januari 2024 gesproken over de voorliggende wijzigingen voor wethouders en burgemeester en gaat akkoord met de nieuwe codes en protocollen 2024.

Communicatie

Aangezien de gedragscodes en protocollen het gedrag en de omgangsvormen van de leden van de bestuursorganen reguleert, is actieve verspreiding onder de inwoners niet noodzakelijk.

De gedragscodes worden na vaststelling gepubliceerd op de site www.lokaleregelgeving.overheid.nl

Vervolg

Na vaststelling door de raad worden de gedragscodes en protocollen door raadsleden, wethouders en burgemeester levend gehouden door elkaar te herinneren aan de daarin gemaakte afspraken. Ook de voorzitters van commissie- en raadsvergaderingen bewaken de naleving van de gedragscodes. Het gesprek onderling is hierbij leidend.

Bijlagen

1. Gedragscode gemeenteraadsleden Enschede 2024
2. Gedragscode wethouders Enschede 2024
3. Gedragscode burgemeester Enschede 2024
4. Protocol niet-integer en grensoverschrijdend gedrag gemeenteraadsleden Enschede 2024
5. Protocol niet-integer en grensoverschrijdend gedrag wethouders en burgemeester Enschede 2024
6. Agressieprotocol politieke ambtsdragers Enschede 2024

Het raadspresidium,

De griffier,

de voorzitter,

